

Eerste Kamer der Staten-Generaal

Minister van Klimaat en Groene Groei
Mevrouw S. Hermans
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Kazernestraat 52
2514 CV Den Haag
postbus 20017
2500 EA Den Haag

telefoon 070 312 92 00
fax 070 312 93 90

e-mail postbus@eerstekamer.nl
internet www.eerstekamer.nl

datum 5 december 2024

betreft Brief vragen over de voortgang van de verduurzaming van de industrie

ons kenmerk 175973.01U

Geachte mevrouw Hermans,

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken / Klimaat en Groene Groei hebben met belangstelling kennisgenomen van uw brief van 24 oktober 2024 over de voortgang van de verduurzaming van de industrie.¹ De leden van de fracties van de BBB, ChristenUnie en PvdD hebben naar aanleiding daarvan een aantal vragen en opmerkingen. De vragen van de leden van de fractie van de PvdD zijn mede namens de fractieleden van de SP ingediend.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de BBB

Naar aanleiding van uw brief hebben de fractieleden van de BBB een aantal vragen.

De brief spreekt over “de industrie”, echter de Nederlandse industrie bestaat uit diverse soorten industrieën die in hun activiteit, omvang en impact op economie en klimaat sterk van elkaar verschillen. De fractieleden van de BBB vragen of u voornemens bent om een gediversifieerd klimaatbeleid vorm te geven die rekening houdt met deze dynamiek.

De fractieleden van de BBB lezen: “We hebben de afgelopen jaren gezien dat dit kan. De Nederlandse economie bleef groeien terwijl er belangrijke stappen werden gezet in de verduurzaming van de economie en de CO₂-uitstoot daalde.”² De fractieleden van de BBB vragen of u dit nader kunt duiden met cijfermatige onderbouwing.

“De uitstoot van de industrie is in de afgelopen jaren substantieel gedaald (4,2 Mton CO₂-equivalenten reductie in 2022 ten opzichte van 2021). Dit komt deels door lagere productie en niet door verduurzaming.”³ De fractieleden van de BBB vragen hoe deze constatering zich verhoudt tot de voornoemde stelling dat de economie bleef groeien en de CO₂-uitstoot daalde. Wat zijn de belangrijkste oorzaken van de lagere productie? Kan er naast verduurzaming ook worden ingezet op een lagere productie om de klimaatdoelstellingen te realiseren? De fractieleden van de BBB ontvangen hierop graag een toelichting.

¹ Kamerstukken I 2024/25, 32 813 / 29 826, D.

² Kamerstukken I 2024/25, 32 813 / 29 826, D, p. 1.

³ Ibidem.

datum 28 november 2024

ons kenmerk 175973.01U

blad 2

“De ambitie voor CO₂-reductie binnen de industrie is hoog: in het klimaatakkoord en na aanvullende maatregelen van het vorige kabinet is het doel voor de industrie bepaald op 67% reductie in 2030.”⁴ De fractieleden van de BBB vragen of het uw intentie is om het beleid van het vorige kabinet op gelijke wijze door te zetten op alle onderdelen. Zo nee, welke onderdelen zullen opnieuw worden herijkt en waarom?

In uw brief wordt geconstateerd dat de concurrentiepositie van de energie-intensieve industrie onder druk staat, ondanks de goede ligging, verbindingen en kennis én dat de opgelopen rente voor investeringen, de hoge energieprijzen en nettarieven en de onzekerheid over het moment dat nieuwe energie-infrastructuur beschikbaar is, ervoor zorgen dat investeringsbeslissingen worden uitgesteld. Ook wordt gerefereerd aan haalbaarheid, uitvoerbaarheid en betaalbaarheid.⁵ De fractieleden van de BBB vragen of u inzicht kunt geven in de ontwikkelingen van rente, energieprijzen en nettarieven in de ons omliggende landen. Kunt u duiding geven aan de bestaande verschillen? Kunt u aangeven of in de verdere vormgeving van de klimaatplannen er voor deze componenten flankerend beleid wordt overwogen? De fractieleden van de BBB vragen of er inzicht is in de aantallen en omvang van energie-intensieve bedrijven welke de afgelopen jaren Nederland qua productie hebben verlaten of voornemens zijn in te wisselen voor een locatie met lagere energieprijzen en lagere, eenvoudiger, goedkopere duurzaamheidseisen. Kunt u aangeven of, en zo ja op welke wijze wetsvoorstellen op het gebied van verduurzaming van de industrie ter goedkeuring zullen worden aangeboden met een duidelijk toetsingskader op het gebied van haalbaarheid, uitvoerbaarheid en betaalbaarheid?

In de brief refereert u aan het Draghi-rapport en het belang van een Europese aanpak. Tegelijkertijd stelt u dat Nederland niet kan wachten op Europese voorstellen.⁶ De fractieleden van de BBB vragen hoe u denkt dit te doen zonder het gevaar te lopen dat we een “extra kop” bovenop de Europese voorstellen zetten. “Onder het vorige kabinet is ingezet op de uitwerking van een circulaire plastic norm, die bedrijven in Nederland vanaf 2027 bij het maken van nieuwe plastics verplicht om duurzame bio-grondstoffen en/of gerecycled plastic afval (recycalaat) toe te passen. Ook heeft het vorige kabinet in totaal € 267 miljoen aan subsidie uit het klimaatfonds geoormerkt voor de transitie naar circulair plastic om bedrijven te ondersteunen bij deze transitie. De subsidies zijn onder meer bedoeld voor het doen van investeringen voor het opschalen van inzamel- en recyclecapaciteit van circulair plastic. Die investeringen zijn hard nodig om circulair plastic te kunnen laten concurreren met virgin plastic. Dat is ook van belang met het oog op de overvloed aan virgin plastic van buiten de EU, waardoor het verdienmodel voor recycling zwaar onder druk staat.”⁷ De fractieleden van de BBB stellen dat inmiddels de eerste plasticbedrijven al failliet zijn. Bij andere bedrijven wordt de productie overgebracht naar landen waar deze norm niet geldt. Herkent u dit probleem? Bent u het met de fractieleden van de BBB eens dat dit wordt veroorzaakt door koppelen op Europese regelgeving? Wat gaat u doen om voor onze industrie een gelijk speelveld te creëren?

“Het kabinet wil energiekosten niet significant uit de pas laten lopen met buurlanden.”⁸ De fractieleden van de BBB vragen of u kunt aangeven wat “niet significant uit de pas lopen” betekent. Deze leden ontvangen hierop graag een toelichting.

“Tevens wil het kabinet meer aandacht gaan besteden aan de opbouw van nieuwe industrie, waardoor we een toekomstbestendige industrie hebben die de motor wordt voor Nederlandse innovatie in groene technieken en producten.”⁹ De fractieleden van de BBB vragen of u kunt duiden of definiëren wat verstaan wordt onder “nieuwe industrie” en “groene technieken”. Wat zijn de te verwachten gevolgen

⁴ Ibidem.

⁵ Ibidem.

⁶ Kamerstukken I 2024/25, 32 813 / 29 826, D, p. 2.

⁷ Kamerstukken I 2024/25, 32 813 / 29 826, D, p. 5.

⁸ Kamerstukken I 2024/25, 32 813 / 29 826, D, p. 2.

⁹ Ibidem.

datum 28 november 2024

ons kenmerk 175973.01U

blad 3

van deze verschoven aandacht voor de "oude industrie" in termen van het vestigingsklimaat, de economie en de werkgelegenheid?

In de brief zet u de dynamiek uiteen met betrekking tot maatwerkfinanciering voor verduurzamingsprojecten van maatwerkbedrijven.¹⁰ De fractieleden van de BBB constateren dat dat arbeidsintensief klinkt. Hoe denkt u versnelling in het afhandelingsproces te brengen? Kunt u ons informeren over de vorderingen?

In de brief verwijst u naar "financiering (subsidies, leningen, garanties), vanuit bestaand instrumentarium, begeleiding (door RVO, Invest-NL en ROM's), het Nationaal Groeifonds, maatwerk, het Nationaal Programma Verduurzaming Industrie en met de inzet van de NFIA en de regio's."¹¹ De fractieleden van de BBB vragen of dit betekent dat er geen nieuw instrumentarium wordt overwogen. Is dit voldoende effectief? Hoe gaat u invloed uitoefenen of sturen op de toekenning door de genoemde organisaties die elk hun eigen investeringsbeleid en toezicht kennen?

In de brief verwijst u naar verschillen in kostencompensatie binnen Europa door verschillende overheden. Tevens vermeldt u dat in mei een interdepartementaal beleidsonderzoek (IBO) Bekostiging Elektriciteitsinfrastructuur is gestart en dat het kabinet in de Voorjaarsnota 2025 op de beleidsaanbevelingen uit het IBO terugkomt.¹² De fractieleden van de BBB vragen zich af waarom u niet overweegt om tussentijds een "noodmaatregel" in het leven te roepen. Tussen oprichting van het initiatief, bespreking in de Kamers en invoeren van wetgeving ligt dan immers minimaal anderhalf jaar, hetgeen te laat kan blijken voor cruciale bedrijven. De fractieleden van de BBB ontvangen hierop graag een toelichting.

Vanuit het Nationaal Groeifonds is de nieuwe Investeringssubsidie Maakindustrie Klimaat Neutrale Economie (IMKE) voor opschaling op het gebied van elektrolyzers, zonnepanelen en batterijen gepubliceerd.¹³ Ondertussen wordt de salderingsregeling voor consumenten versneld beëindigd, omdat deze nadelig zou zijn voor de netcongestie. De fractieleden van de BBB vragen of u kunt uitleggen wat de gevolgen van deze opschaling zullen zijn voor het net.

De overgrote meerderheid van de bedrijven blijkt "verdeeld, van neutraal tot soms sterk negatief, met betrekking tot rentabiliteit van verduurzamingsinvesteringen en ervaren overheidssteun voor diverse knelpunten zoals netcongestie, hoge energie- en grondstofkosten en onzekerheid over ontwikkeling van duurzame energieketens. Verder bestaat er onzekerheid ten aanzien van de exacte uitwerking van regelgeving en de impact die dit heeft op hun business case, zoals de implementatie van de REDIII en de omgang met negatieve emissies."¹⁴ De fractieleden van de BBB vragen wat u gaat doen om dit negatieve sentiment bij de industrie weg te nemen.

"In het Regeerprogramma is opgenomen dat het kabinet onderzoekt of een regionale clusteraanpak voor bedrijfsoverstijgende uitdagingen, voor bijvoorbeeld de Botlek of Chemelot, behulpzaam kan zijn voor de maatwerkbedrijven. De verkenning naar de toegevoegde waarde voor de twee genoemde gebieden wordt momenteel uitgevoerd."¹⁵ "Als er bij een bedrijf (op korte termijn) geen aangrijpingspunten zijn voor concrete investeringen in Nederland, wordt op afzienbare termijn gestopt met maatwerkgesprekken en de vrijkomende capaciteit ingezet bij de bedrijven waar dat wel het geval is."¹⁶ De fractieleden van de BBB vragen of dat ook geldt voor de genoemde regio's. Als er geen animo blijkt

¹⁰ Kamerstukken I 2024/25, 32 813 / 29 826, D, p. 3-4.

¹¹ Kamerstukken I 2024/25, 32 813 / 29 826, D, p. 5.

¹² Kamerstukken I 2024/25, 32 813 / 29 826, D, p. 5-6.

¹³ Kamerstukken I 2024/25, 32 813 / 29 826, D, p. 2.

¹⁴ Kamerstukken I 2024/25, 32 813 / 29 826, D, p. 3.

¹⁵ Kamerstukken I 2024/25, 32 813 / 29 826, D, p. 2.

¹⁶ Ibidem.

datum 28 november 2024

ons kenmerk 175973.01U

blad 4

te zijn kiest u dan voor een andere regio? En als blijkt dat de aanpak wel aanslaat komen dan ook andere regio's in aanmerking voor deze clusteraanpak? Zo ja, welke regio's?

Voor de verduurzaming van de industrie wordt gewerkt met een zogenaamde clusteraanpak. "Wanneer vertraging dreigt in een cruciaal project voor de verduurzaming van de industrie hebben de clusterregisseurs het mandaat en de verantwoordelijkheid om stakeholders aan te spreken en de benodigde actie bespreekbaar te maken."¹⁷ De fractieleden van de BBB vragen of een dergelijke aanpak ook mogelijk is voor de agrarische sector. Zo ja, bent u bereid dit te onderzoeken in samenwerking met de minister van LNV? Zo nee, waarom niet? De fractieleden van de BBB ontvangen hierop graag een toelichting.

"Het aandeel van de industrie aan de stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden is ca. 2,5% in 2021."¹⁸ De fractieleden van de BBB vragen of er ook meer recente gegevens beschikbaar zijn. Zo ja, kunt u die deze leden doen toekomen? De fractieleden van de BBB constateren dat er 19 piekbelasters zijn. In hoeverre hebben die hun stikstofuitstoot gereduceerd?

"De geëffectueerde stikstofdepositieruimte uit de regeling voor bovenwettelijke ammoniakreductie en de maatwerkovereenkomsten met ROCKWOOL en Yara Sluiskil wordt benut om de druk op stikstofgevoelige natuur te verminderen. Alleen als de staat van de natuur het toelaat, kan gebruikgemaakt worden van de beschikbare stikstofdepositieruimte voor de aanleg van energie-infrastructuur, het legaliseren van PAS-melders, het mogelijk maken van woningbouw en/of andere urgente maatschappelijke opgaven."¹⁹ De fractieleden van de BBB vragen waarom de stikstofruimte wordt ingezet om de druk op stikstofgevoelige natuur te verminderen. Zou er niet als eerste een einde gemaakt moeten worden aan de onzekere situatie waar PAS-melders al jaren inzitten? De fractieleden van de BBB ontvangen hierop graag een toelichting.

"Naast het feit dat het zo streng mogelijk vergunnen van bedrijven onder de RIE wettelijk zal worden vastgelegd, zijn de regels voor kleinere installaties (niet-IPPC installaties) ondertussen al aangescherpt. Recent zijn de emissiegrenswaarden voor ammoniak in het Besluit activiteiten leefomgeving omlaag gebracht: voor nieuwe bedrijven gelden deze sinds 1 januari 2024; voor bestaande bedrijven vanaf 1 januari 2026. Hierdoor zijn extra mogelijkheden ontstaan om vergunningen aan te scherpen bij kleinere industriële installaties, zoals in de voedings- en genotsmiddelenindustrie."²⁰ De fractieleden van de BBB vragen of hiervoor voldoende vergunning-capaciteit voorhanden is. De fractieleden van de BBB ontvangen hierop graag een toelichting.

In de media hebben de fractieleden van de BBB gelezen dat datacenters wellicht willen vergroenen door de inzet van kleine kerncentrales. De fractieleden van de BBB vragen of u kunt ingaan op de rol die u ziet voor kernenergie bij de vergroening van de industrie. Bent u bereid de Eerste Kamer met enige regelmaat te informeren over de vorderingen op het gebied van de verduurzaming van de industrie? Zo ja, wanneer kunnen wij een volgende brief verwachten en neemt u daarin de mogelijke rol van kernenergie mee?

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de ChristenUnie

Uit cijfers van het PBL blijkt dat de industrie onvoldoende CO2-reductie behaalt en Nederland de klimaatdoelen voor 2030 waarschijnlijk niet gaat halen.²¹ De fractieleden van de ChristenUnie vragen

¹⁷ Kamerstukken I 2024/25, 32 813 / 29 826, D, p. 7.

¹⁸ Kamerstukken I 2024/25, 32 813 / 29 826, D, p. 11.

¹⁹ Kamerstukken I 2024/25, 32 813 / 29 826, D, p. 12.

²⁰ Kamerstukken I 2024/25, 32 813 / 29 826, D, p. 13.

²¹ PBL, Klimaat- en Energieverkenning 2024.

datum 28 november 2024

ons kenmerk 175973.01U

blad 5

welke extra maatregelen u overweegt om deze achterstand in te halen, en hoe zorgt de overheid ervoor dat de industrie een eerlijke maar ook grotere bijdrage levert.

De inzameldoelen voor plastic worden niet gehaald, terwijl deze cruciaal zijn voor de transitie naar (meer) circulair plastic.²² De fractieleden van de ChristenUnie vragen hoe u de inzameling en recycling gaat aanscherpen, zodat normeren, stimuleren en beprijsen daadwerkelijk leiden tot een circulaire markt.

Met betrekking tot stikstof stellen de fractieleden van de ChristenUnie dat de huidige maatregelen zich vooral richten op grote ammoniak-uitstoters. De fractieleden van de ChristenUnie vragen hoe u ervoor gaat zorgen dat ook andere stikstofvormen en sectoren binnen de industrie ambitieuzer bijdragen aan het oplossen van de stikstofproblematiek.

Vragen en opmerkingen van de leden van de fractie van de PvdD

De fractieleden van de PvdD hebben met interesse kennisgenomen van uw brief. Naar aanleiding hiervan hebben deze fractieleden een aantal vragen.

De fractieleden van de PvdD lezen dat het kabinet onderzoekt "welke maatregelen nodig zijn om het CCS-project Aramis op gang te brengen."²³ Bent u het met de fractieleden van de PvdD eens dat de middelen die in kunstmatige CO₂-opslag onder de Noordzee worden geïnvesteerd beter in de ontwikkeling van natuurlijke CO₂-opslag kunnen worden geïnvesteerd? De fractieleden van de PvdD ontvangen hierop graag een toelichting.

De fractieleden van de PvdD vragen welke maatregelen u onderzoekt om meer natuurlijke CO₂-opslag te realiseren. Indien u hier geen onderzoek naar doet, ontvangen de fractieleden van de PvdD graag een toelichting waarom dit niet gebeurt.

"Het kabinet zet zich samen met bedrijven in om verduurzamingsprojecten tot uitvoer te laten komen, waarbij van bedrijven ook commitment wordt verwacht om investeringsbeslissingen niet voor zich uit te schuiven. Maar zelfs met deze inspanningen zal het, op basis van de interviews, waarschijnlijk lastig blijken om de indicatieve sectordoelstelling voor de industrie in 2030 te realiseren."²⁴ De fractieleden van de PvdD vragen wat u hieraan gaat doen, zodat bedrijven deze investeringsbeslissingen niet voor zich uit zullen schuiven.

De fractieleden van de PvdD vragen welke stappen u gaat nemen om deze cruciale sectordoelstellingen alsnog te behalen. Er wordt gesproken over alternatief beleid. Welk beleid is dit?

De fractieleden van de PvdD vragen welke concrete stappen u gaat zetten om zo snel mogelijk af te stappen van onze afhankelijkheid van olie, kolen en gas.

Het Kabinet zegt te werken aan klimaatafspraken met de twintig grootste vervuilers, maar na jarenlang onderhandelen is nog met geen enkel bedrijf een definitieve afspraak gemaakt over een verduurzamingspad.²⁵ De fractieleden van de PvdD vragen of u kunt toelichten welke cruciale fouten er zijn gemaakt waardoor er geen enkel verduurzamingspad op tafel ligt met de twintig grootste uitstoters van Nederland.

²² ILT, 'ILT waarschuwt Afvalfonds Verpakkingen om inzameldoel plastic flessen Nieuwsbericht' geraadpleegd op: <https://www.ilent.nl/actueel/nieuws/2023/09/08/ilt-waarschuwt-afvalfonds-verpakkingen-om-inzameldoel-plastic-flessen>.

²³ Kamerstukken I 2024/25, 32 813 / 29 826, D, p. 2.

²⁴ Kamerstukken I 2024/25, 32 813 / 29 826, D, p. 3.

²⁵ 'Uitstoot van industrie vooral omlaag door krimp, verduurzaming komt niet op gag', NU.nl.

datum 28 november 2024

ons kenmerk 175973.01U

blad 6

De fractieleden van de PvdD vragen waarom het kabinet heeft besloten om 4,5 miljard euro méér fossiele subsidies uit te geven dan in de plannen van het vorige kabinet. Hoe valt deze beslissing te verantwoorden in een tijd waarin het cruciaal is om alles op alles te zetten om in 2030 minstens 55% CO₂-reductie te realiseren, zo vragen de fractieleden van de PvdD.²⁶

De fractieleden van de PvdD lezen dat het kabinet kaders wil stellen voor de ontwikkeling van circulair plastic door middel van normeren, beprijzen en stimuleren.²⁷ De fractieleden van de PvdD vragen of u concreet kunt toelichten wat normeren, beprijzen en stimuleren inhoudt.

De fractieleden van de PvdD vragen welke stappen het kabinet gaat zetten om zo snel mogelijk naar een circulaire economie toe te werken. Bent u voornemens een nationaal plan op te stellen met concrete doelstellingen om de productie en consumptie van goederen te verminderen? Zo ja, welke stappen zet u hiertoe? Zo nee, waarom niet?

De fractieleden van de PvdD vragen of u voornemens bent om duurzame opties meer aan te moedigen die de consument kan terugzien in het (lager) beprijzen. Zo ja, graag een toelichting op welke manier u dit gaat concretiseren. Zo nee, waarom niet?

U geeft aan een visie te gaan ontwikkelen voor het gebruik van duurzame koolstof als grondstof.²⁸ De fractieleden van de PvdD vragen welke definitie u hanteert voor duurzame koolstof. Welke 'duurzame koolstofbronnen' wilt u gaan gebruiken voor duurzame koolstof? In welke verhoudingen?

Een bron die genoemd wordt voor duurzame koolstof is onder andere het verbranden van biomassa.²⁹ De fractieleden van de PvdD vragen of u op de hoogte bent van het feit dat het verbranden van biomassa vervuilender is dan het verbranden van kolen.³⁰ Waarom zet u, ondanks deze kennis, alsnog stappen richting het gebruik en opschaling van biomassa?

De fractieleden van de PvdD vragen hoe u tegenover principiële keuzes staat over de vraag welke Top 20 industrieën wel/niet/een aangepaste toekomst hebben in een duurzame economie.

De fractieleden van de PvdD vragen of u bereid bent sancties in te stellen tegen de Top 20 industrieën/bedrijven die er niet in slagen hun bedrijfsvoering te verduurzamen.

De fractieleden van de PvdD vragen of u bereid bent te onderzoeken welke bijdrage de Top 20 industrieën leveren aan brede welvaart in Nederland en elders, in plaats van alleen te kijken naar de bijdrage aan het Nederlandse BBP.

De leden van de vaste commissie voor Economische Zaken / Klimaat en Groene Groei zien uw reactie met belangstelling tegemoet en ontvangen deze graag uiterlijk vier weken na dagtekening van deze brief.

Hoogachtend,

²⁶ 'Experts teleurgesteld over Nederlandse coalitie tegen fossiele subsidies', NOS.nl

²⁷ *Kamerstukken I 2024/25*, 32 813 / 29 826, D, p. 5.

²⁸ *Kamerstukken I 2024/25*, 32 813 / 29 826, D, p. 6.

²⁹ 'Duurzame koolstof, de sleutel tot een duurzame chemische industrie', BioBasedPress.eu

³⁰ 'Onderzoek: biomassa zorgt voor hogere uitstoot dan kolen', AD.nl

datum 28 november 2024

ons kenmerk 175973.01U

blad 7

S.M. Kluit

Voorzitter van de vaste commissie voor Economische Zaken / Klimaat en Groene Groei